

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Irodalmi antológia mint oktatási segédkönyv

Ügyszám: SZJSZT 47/2000

A bíróság által feltett kérdések:

Az alperes által 1996-ban kiadott ... című antológia – különös tekintettel az abban felhasznált, Radnóti Miklós által írt versek mennyiségére, a kötet terjedelmére és küllemére, valamint értékesítési árára – megfelel-e az oktatási segédkönyvvel szemben támasztott követelményeknek?

Az eljáró tanács válasza:

A ... című irodalmi szöveggyűjteményt a T. Kiadó 1996-ban 2646 oldalon, bibliapapírra nyomott kivitelben adta ki és 5.900,- Ft-os áron hozta forgalomba. A mind tartalmában, mind külső megformálásában reprezentatívnak tekinthető mű felöleli a címben jelzett időszak jelentős magyar költészetét; Radnóti Miklós az anyagban 46 verssel szerepel.

A kiadványt a Művelődési és Közoktatási Minisztérium 1996. szeptember 15-én kelt intézkedésével felvette az 1997/98. tanévi segédkönyvek jegyzékébe. Ennek indokaként utalt arra, hogy a mű „szorosan kapcsolódik az oktatáshoz” /44.525/1996. XI. sz. intézkedés/. Erre a tényre a címlap hátoldalán utalás történik.

Az oktatási segédkönyvvel szemben támasztható követelmények lényegükben tartalmi jellegűek, amelyeknek a mű akkor felel meg, ha az valamilyen módon az iskolai oktatás célját szolgálja, illetve ahhoz kapcsolódik. Ebből a szempontból lényegesen kisebb a jelentősége annak, hogy a fent kifejtett célnak megfelelő segédkönyv előállítása nyomdatechnikailag milyen módon és kivitelben, értékesítése pedig milyen áron történik. Kétségtelen ugyanakkor, hogy az ilyen jellegű kiadványokat – különböző okok miatt – a kiadók túlnyomó részben egyszerűbb kivitelben jelentetik meg, ennél fogva viszonylag alacsonyabb fogyasztói áron hozzák forgalomba. Mindez azonban nem jelenti azt, hogy kivételes szellemi értéket képviselő alkotás esetenként ne jelenhetne meg oktatási segédkönyvként igényesebb formában, illetve az átlagosnál magasabb áron is.

Annak eldöntése viszont, hogy a ... címen megjelent segédkönyv megfelel-e az ilyen kiadványtól elvárható követelményeknek – azaz a mű az iskolai oktatásban felhasználható-e, illetve ahhoz kapcsolódik-e – olyan kérdés, melyre a kiadás idején hatályban volt jogszabály értelmében az ágazat irányításáért felelős minisztériumnak volt hatásköre [1/1994. /II. 3./ MKM sz. r. 11. §]. E döntésnél egyébként az iratok szerint a mű jelentős terjedelme és ára is ismert volt.

A bíróság által feltett kérdés tekintetében tehát ez az intézkedés az irányadó, ezért ennek érdemi vizsgálata meghaladná a Testület hatáskörét.

Az adott ügy tényállására tekintettel viszont indokoltnak látja a Testület eljáró tanácsa, hogy az alábbiakra mutasson rá:

A szabad felhasználás körében a felhasználónak többek között arra nyílik lehetősége, hogy iskolai oktatás célját szolgáló tankönyvbe, segédkönyvbe, jegyzetbe, stb. nyilvánosságra hozott mű részletét vagy kisebb terjedelmű önálló művet a szerző hozzájárulása és szerzői díj fizetése nélkül átvegye. Ez a szabály csak eredeti rendeltetésének – az iskolai oktatás szolgálatának – megfelelően szabad értékesíteni. Az ezzel ellentétes gyakorlat ugyanis a jogosulatlan felhasználás tilalmába ütközik.

A rendelkezésre álló iratok szerint a Minisztérium a későbbiekben, közelebbről 1997. július 28-án arról értesítette a kiadót, hogy a segédkönyvek jegyzékét felülvizsgálta. Mivel ennek során úgy találta, hogy a mű a továbbiakban már „közvetlenül nem minősül az oktatáshoz szükséges szöveggyűjteménynek”, azt az 1998/99. tanévben nem szerepeltetik a segédkönyvek között.

A kiadvány így csak az 1997/98. tanévben minősült segédkönyvnek, tehát a szabad felhasználás szabályait is csak az ebben az időszakban értékesített példányoknál lehetett jogszerűen alkalmazni. Ezt követően a mű értékesítésére már csak a szépirodalmi művekre egyébként irányadó szabályoknak megfelelően volt lehetőség, vagyis a szerzők hozzájárulásával és díjfizetés mellett.

Budapest, 2001. április 25.

dr. Szilágyi István
a tanács elnöke

dr. Lindner Gyula
a tanács előadó tagja

Jókai Anna
a tanács szavazó tagja